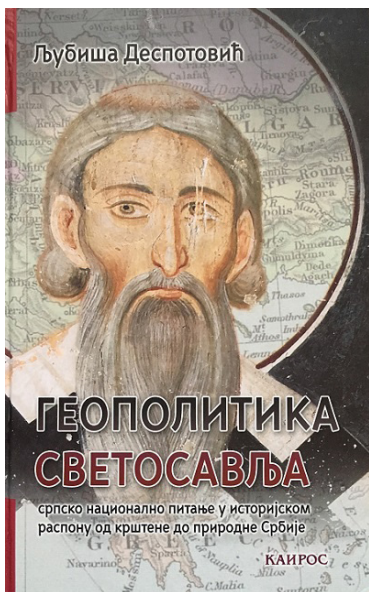

Вања Глишин*

*Факултет за европске
правно-политичке студије,
Универзитет Едуконс,
Нови Сад*

**СВЕТОСАВЉЕ
КАО ВЕЗИВНА
НИТ ПОСТОЈАЊА
И ИСТОРИЈСКОГ
ТРАЈАЊА**

Љубиша Деспотовић. 2019.
*Геополитика Светосавља: српско
национално питање у историјском
распону од крштене до природне
Србије.* Сремски Карловци: ИП
Каирос, 431 стр.

* Имејл-адреса: glisinvanja2@gmail.com.

О Васкрсу 2019. године на сцену савремених политиколошких драгуља излази научна монографија, круна вишедеценијског научног деловања професора Љубише Деспотовића, „Геополитика Светосавља: српско национално питање у историјском распону од крштене до природне Србије”. Наведеном монографијом научни опус професора Деспотовића добија једну ванвременску димензију коју поред методолошки прецизног, академски озбиљног и исцрпног истраживачког рада, краси креативност управо изражена у самом наслову, али и храброст да се крене напред, путем истине, до нових питања и одговора.

Садржински, научну монографију чине две целине обогаћене текстовима чија вишедимензионалност систематично разјашњава и упознаје читаоце са идејом „Геополитике Светосавља”. Аутор уместо предговора, радом под насловом „Системски аутошовинизам код Срба као синдром националне ентропије” упознаје, али и опомиње научну и друштвену јавност на проблем који има чврсте корене, континуитет деловања

и видљиве последице. Реч је о *системском аутошовинизму* чија је карактеристична обележја аутор елаборирао у шест тачака истакавши да постоји и неколико фаза његовог континуираног наметања. Прва фаза почиње наметањем *политичке идеологије југословенства*, потом друга фаза, која се под идеолошком формулом *братства и јединства* наставила у Брозовој Југославији. Управо у наведеној фази професор Деспотовић лоцира наставак програма *геополитике идентитета* који подразумева формирање синтетичких идентитета и њихових националних држава. Трећа фаза се јавља у постпетооктобарској Србији под окриљем идеологије *глобализма* чији се досадашњи учинци, како наводи аутор, могу сажети у неколико битних одредница: геополитика деструкције, геополитика сиромаштва и тако даље.

Професор Деспотовић је у првој целини под насловом „Крштена Србија” сабрао осам радова с циљем да јасно и прецизно, разумљивим језиком понуди одговоре на сложене историјске,

геополитичке и безбедносне аспекте српског националног питања на Балкану. Већ у првом раду под насловом „Геополитика Светосавља на Балкану – Свети Сава као *светац цивилизатор*”, аутор нас упознаје са значајним историјским тренуцима у којима се приказује сва величина Светог Саве и потврђује синтагма *светац цивилизатор*. Тежак тренутак српског *распећа* између два центра хришћанске моћи, Рима и Цариграда, Свети Сава настојао је да превлада идејом *отворености*, с циљем да избори српску државну независност и аутокефалност цркве. Рационални и реални приступи јесу први принципи геополитике Светосавља.

Аутор представља примере који указују на то да је геополитика Светосавља национална и верски избалансирана политика, тј. *рационална синтеза културних и политичких утицаја Истока и Запада* и закључује да је Светосавље главно обележје *Критене Србије* као националне, језичке, културне, верске, духовне и државне заједнице свих Срба.

У наставку, аутор је показао колико је геополитички

положај Срба на Балкану отежан геополитичким интересима великих сила које у вишедеценијском континуитету креирају политичке догађаје на овом простору. Јужна српска покрајина Косово и Метохија као *геополитичко чвориште* на Балкану, представља тачку на којој се укрштају интереси глобалних и регионалних сила. Управо признањем тзв. државе Косово* 2008. године наставља се процес уситњавања српских земаља што представља озбиљан проблем за Србе, српску духовну и културну баштину, српска природна и рудна богатства, српску привреду и економију, стратегију и одбрану. С тим у вези, професор Деспотовић закључује да Срби немају важнијег националног задатка него да КиМ сачувају за будућа поколења као своју *сакралну геополитичку светињу*.

Поред Косова и Метохије, аутор посвећује пажњу и северној српској покрајини Војводини која је у историјском континуитету била угрожена регионалним и локалним геополитичким претензијама Немачке, Мађарске и Хрватске. Професор је низом примера

доказао да се деценијама уназад Војводина посматрала као простор за територијална и геополитичка ширења наведених земаља и упозорава да у будућности свака *дестабилизација геополитичког поретка моћи* може активирати геополитичко жариште на овом простору, што би довело до *територијалног сажимања Срба*.

Корпусу српских земаља, као суштински важна, припада и Република Српска. Под насловом „Геополитичка важност Републике Српске”, професор износи значајне чињенице које говоре у прилог томе да је Босна и Херцеговина *формирана дејством присилних политичких фактора, а не историјском нужношћу*. Наведено треба да делује отрежњујуће, будући да би свако занемаривање историјских чињеница и неадекватно реаговање на исте могло да доведе у питање будућност Р. Српске и српског народа у целини.

Професор Деспотовић се у наставку кроз неколико радова бави религијским аспектима кроз призму геополитике где, пратећи актуелна дешавања, указује на озбиљне претње и ризике

по Европу, европске народе и хришћански код културног идентитета Европе. Реч је о *дехристијанизацији* која своје озбиљне контуре добија почетком деведесетих година 20. века када је из мастрихтског уговора избачен део о хришћанском коду, што представља занемаривање културног идентитета Европе. Та суштинска слабост европског човека погодује исламистима да под маском *европског ислама*, делујући, како је аутор дефинисао, у виду *исламског цивилног друштва* остваре своје стратешке циљеве. У том контексту, професор посматра и анализира актуелна миграциона кретања и синтагмом *оружје за масовно мигрирање* јасно указује на разорни потенцијал демографског вишка који под управом верско-политичких ауторитета представља популационо оружје против Европе и њених грађана. Балкан као значајна транзитна зона и већ доказано попрште са огромним конфликтним потенцијалом представља значајан део у геополитичкој анализи религијских токова. Аутор у том делу наглашава проблем *политизације*, а затим и *приватизације религије*, што је изазвало честу присутност

религијског фактора у сукобима на Балкану.

Друга целина носи назив „Природна Србија” и представља тежњу аутора да одговори на филолошке, идентитетске и религијскоконфесионалне аспекте српског националног питања на простору бивше Југославије. На самом почетку професор лоцира значај језика у конституисању националних идентитета, али и истиче да је у многим ситуацијама током претходних векова вршена крађа и прекрајање језика у корист *синтетичких нација*. Српски језик је одиграо значајну улогу у стварању српског националног идентитета. Многе европске државе су нацију одредиле управо преко *језичко-културне компоненте*, без искључивог односа према религијскоконфесионалним разликама, што је и један део српске друштвене елите прихватио. Међутим, Аустрија и Ватикан су у циљу испуњења својих геополитичких интереса свим средствима спречавали испуњење српских националних интереса и српске идеје. Стварање Илирског покрета био је почетак испуњења једног геополитичког циља,

расрбљивање и слабљење српског народа, а стварање и јачање хрватског. Циљ је био да се преко Илирског покрета уз суделовање великих сила омогући да Хрвати присвоје српски језик као хрватски књижевни језик, самим тим и Србе римокатолике, да прошире хрватски простор на рачун српског и да остваре великохрватску идеју.

Професор Деспотовић с правом закључује да се друга половина 20. века показала „као златно доба настанка и цветања синтетичких нација, као договорних нација” и све то у контексту *српског националног растројства*.

На темељу српског националног идентитета, а у контексту српског националног растројства настаје и „бошњаштво”, односно босанска нација о чему аутор посебно пише у раду под насловом „Срби мухамедове вере: од Калајевих Бошњака до Алијиних Новобошњака”. Историјски фалсификати, политичка мистификација, крађа језика и културно-историјског наслеђа, само су неки од облика манипулације који су послужили у процесу стварања бошњачког идентитета. С тим у вези,

професор закључује да је *Необошњаштво* трагичан наставак расрбљивања Срба исламске вероисповести који је започео Бењамин Калај, наставио Јосип Броз, а заокружио Алија Изетбеговић.

У контексту националног конституисања аутор истиче да су у модерној политичкој историји Срба текла два процеса. Реч је о два *некохерентна приступа* – религиозном и секуларном. На традицији Пећке патријаршије, први приступ је, као карактеријум узео религијско-конфесионалну припадност, тј. *православни ексклузивизам*.

Професор Деспотовић указује да је „давање приоритета ексклузивном конфесионалном критеријуму, уместо секуларном, показало дубоко неразумевање за истинске потребе националног уједињења Срба преко инклузивне идеје једног језика као кохезионог фактора и обједињавања у један државно-правни и политички оквир”. Други приступ у решавању српског националног питања био је секуларни или лингвистички, који је био национално инклузиван и водио је рачуна

о потреби Срба изван матице своје државе Србије.

Да би процеси расрбљивања и територијалног сакаћења српских земаља били оправдани и подржани у светским научним, политичким и друштвеним круговима током 20. века, развијена је пропагандна машинерија која је створила низ мрачних митова о Србима. Аутор је направио анализу метода пропаганде и указао је на шест правила пропагандне манипулације која су спровођена током рата деведесетих година на простору бишве Југославије. На крају, професор истиче погубност *србофобије* и *конвертитске србофобије* и подвлачи да је то сурова реалност која је у последњих 100 година више пута имала деструктивне последице.

Часне намере, предан рад, искрена жеља, иновативност и смелост аутора јесу врлине које су уткане у научну монографију *Геополитика Светосавља* што је чини стабилним и чврстим стубом на који треба да се ослонимо у тешким временима геополитичких манипулација не би ли сачували садашњост и обезбедили будућност.